

*Др Сандра С. Фишер-Шобойи, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
sfiser@pf.uns.ac.rs*

ДУЖНОСТ ОБАВЕШТАВАЊА О ПРАВНОМ НЕДОСТАТКУ КОД УГОВОРА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ

Сажетак: *Купац губи право да се позива на правне недосићајке испоручене робе ако о њима уредно и благовремено не обавести продавца. Изостанак обавештења има озбиљне правне последице јер се испорука смањра уредном, а купац је, и поред недосићајка, дужан да исплати цену. Основна функција обавештења је да омогући продавцу да предузме мере неопходне за ошклањање недосићајка. Дужности обавештавања има велики теоријски и пракични значај. Предмет анализе у овом раду је дужности обавештавања о правном недосићајку код уговора о међународној продаји робе.*

Кључне речи: *уговор о продаји, правни недосићајак, дужности обавештавања, обавештење о правном недосићајку.*

1. Уводна разматрања

Продавац је дужан да испоручи робу слободну од права или претензија трећих лица. У супротном купцу на располагању стоје одређена правна средства која служе за заштиту његових интереса. Међутим, да би могао да оствари права која има на основу испоруке робе са правним недостацима купац треба да обавести продавца о недостатку, односно да стави *приговор*. Наиме, купац губи право да се позива на постојање правног недостатка уколико о праву или потраживању трећег лица уредно и благовремено не обавести продавца пошто је сазнао или морао да сазна за постојање таквог права или потраживања.¹

¹ Вид. чл. 43(1) Конвенције УН о уговорима о међународној продаји робе (*Службени лист СФРЈ*, бр. 10/1/84 од 31.12.1984; даље у фуснотама: БК).

Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе (даље у тексту: конвенција, БК) предвиђа дужност обавештавања када је роба оптерећена правним недостацима. Као и код испоруке несаобразне робе, обавештавање је претпоставка за позивање на правни недостатак. Међутим, између дужности обавештавања о несаобразности и о правним недостацима постоје одређене разлике. Прва, код несаобразне испоруке крајњи рок за обавештавање о недостацима је две године од стварне предаје робе купцу.² Насупрот томе, такав рок код обавештавања о правним недостацима не постоји што је и разумљиво јер се правни недостаци често појаве у дужем временском периоду после предаје робе купцу. Друга, код испоруке робе са правним недостацима купац нема дужност прегледа робе. Оправданост овог решења је у томе што су правни недостаци по својој природи такви да се прегледом ни не могу утврдити. И последње, код испоруке несаобразне робе нестављање приговора не штети купцу када се недостатак саобразности односи на чињенице које су биле познате продавцу или му нису могле бити непознате, а он их није открио купцу.³ Насупрот томе, продавац не може да се позива на изостанак обавештења о правном недостатку ако је знао за право или потраживање трећег лица и њихову природу.⁴ Док у првом случају изостанак приговора не штети купцу у случају грубе непажње продавца, дотле се у другом случају захтева знања продавца о недостатку.

Обавештавање о недостатку је дужност (*die Obliegenheit*), а не обавеза купца. Дужност значи „обавезу према самом себи“⁵, а не према другој уговорној страни. Правне последице пропуштања обавештења су строге јер купац губи право да се позива на правни недостатак.

Обавештење о правном недостатку производиће правно дејство ако испуњава услове у погледу садржине, форме и адресата којима је упућено. Поред тога, оно мора бити учињено благовремено. У разматрањима која следе биће размотрени садржај обавештења, у ком року и форми треба да буде учињено, као и у којим случајевима купац и поред тога што није испунио дужност обавештавања има право да се позива на правни недостатак.

2. Случајеви у којима постоји дужност обавештавања

У праву међународне продаје прави се разлика између правних недостатака. Наиме, постоје општи правни недостаци (чл. 41 БК) и правни не-

² Вид. чл. 39(2) БК.

³ Вид. чл. 40 БК.

⁴ Вид. чл. 39(2) БК.

⁵ Max Hutter, *Die Haftung des Verkäufers für Nichtlieferung bzw. Lieferung vertragswidriger Ware nach dem Wiener UNCITRAL-Übereinkommen über internationale Warenkaufverträge vom 11. April 1980*, Allgäu, 1988, 70.

достаци када на роби постоји право индустријске или друге интелектуалне својине (чл. 42 БК). Према чл. 43(1) БК купац губи право да се користи одредбама чл. 41 или чл. 42 уколико уредно и благовремено не обавести продавца о правном недостатку.⁶ Дакле, дужност обавештавања постоји код свих врста правних недостатака.

Међутим, домашај чл. 43(1) БК када на роби постоји право интелектуалне својине трећег лица ограничен је. Према чл. 42 БК продавац је дужан да испоручи робу слободну од сваког права или потраживања трећег лица која се заснивају на индустријској или другој интелектуалној својини, а били су му у тренутку закључења уговора познати или му нису могли бити непознати. Дакле, продавац ће за ову врсту правних недостатака одговарати само ако је у време закључења уговора знао за право интелектуалне својине трећег лица или му оно није могло остати непознато.

Уколико продавац *зна* за постојање права интелектуалне својине трећег лица поставља се питање која је сврха и смисао обавештења. Разлог је што према чл. 43(2) БК продавац не може да се позива на околност да није обавештен о правном недостатку ако је знао за право или потраживање трећег лица и њихову природу. Знање продавца, поред позитивног знања продавца да постоји право индустријске или друге интелектуалне својине, подразумева да он зна и за природу права трећег лица. Евентуално би обавештење могло да буде корисно уколико би у њему купац продавца обавестио о мерама које је треће лице предузело. Међутим, чл. 43(1) БК не предвиђа да обавештење треба да садржи те податке.

Према томе, чл. 43(1) БК има смисла само у случају када је купац за право трећег лица сазнао после закључења уговора, а продавац не зна за право или захтев трећег лица, али је за њега у тренутку закључења уговора требало да зна, односно ради се недостатку који му није могао остати непознат.⁷

3. Обавештење о правном недостатку

Обавештење о правном недостатку производиће правно дејство ако испуњава услове у погледу садржине, форме и адресата којима је упућено.

⁶ Вид. одлуку у предмету Germany 5 December 2006 District Court Köln (*Plastic faceplates for mobile telephones case*) доступно на <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/061205g1.html>. Суд је утврдио да купац не може да се позива на чл. 42 БК јер није благовремено обавестио продавца о недостатку.

⁷ Ruth M. Janal, „The Seller's Responsibility for Third Party Intellectual Property Rights under the Vienna Sales Convention“ у: Camilla B. Andersen, Ulrich G. Schroeter (eds.), *Sharing International Commercial Law across National Boundaries: Festschrift for Albert H. Kritzer on the Occasion of his Eightieth Birthday*, Wildy, Simmonds & Hill Publishing, 2008, 224.

3.1. Предмет и садржај обавештења о правном недостицању

У обавештењу, према чл. 43(1) БК купац мора да наведе да на роби постоји право или потраживање трећег лица, као и природу тог права. Основни циљ обавештења је да продавцу омогући да брзо реагује и да се од захтева трећег лица одбрани.

Уопштена изјава да на роби постоји право трећег није довољна. У приговору природа права или захтева трећег лица мора бити толико прецизно одређена да продавац буде у положају да се од истих одбрани.⁸ Стога обавештење мора да садржи барем податке о трећем лицу (име и презиме, адреса...) и природу права које треће лице тражи. Уколико је треће лице предузело и одређене кораке, у обавештењу купац треба да наведе и податке о томе.⁹ Наравно, ако је потребна брза реакција продавца, њему то треба да буде јасно из обавештења. Потом, ако је право трећег уписано у одређени регистар, потребно је да купац наведе њему познате појединости уписа.¹⁰ Ако постоји више права трећег лица, као и код приговора несаобразности, продавца треба обавестити о сваком појединачно.

Приговор учињен у складу са правилима садржаним у Бечкој конвенцији не мора да садржи и захтеве купца. Међутим, из практичних разлога најбоље је да купац у обавештењу наведе правна средства која ће користити. У сваком случају, након обавештавања продавца о недостацима, купац у разумном року треба да се изјасни и о правним средствима.

Приговор који садржи нетачне податке (нпр. погрешна процена правне ситуације) сматра се довољно одређеним када тиме могућност продавца да се одбрани од захтева није значајно умањена.¹¹ Ако продавац може коректно да одреагује, испуњен је циљ обавештења и не штети ако право трећег лица није у потпуности означено.¹² Такође, према раширеном мишљењу, у случају паушалног приговора продавац који има

⁸ Heinz Georg Bamberger, Herbert Roth (Hrsg.), *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, München, 2003, 2837; Ingeborg Schwenzer (ed.), Peter Schlechtriem, Ingeborg Schwenzer, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, Oxford, 2010³, 676.

⁹ Вид. пара 21(ц) одлуке у предмету Germany 11 January 2006 Supreme Court (*Automobile case*) доступно на <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060111g1.html>.

¹⁰ Вид. више код Wolfgang Krüger, Harm Peter Westermann (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, 4. Auflage, München, 2004, 2416; Ulrich Magnus, *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Wiener UN-Kaufrecht (CISG)*, Sellier-de Gruyter, Berlin 2005, 449.

¹¹ W. Krüger, H.P. Westermann (Hrsg.), 2416.

¹² Вид. више код U. Magnus, 449; Christoph Brunner, *UN-Kaufrecht – CISG – Kommentar zum Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf von 1980 – Unter Berücksichtigung der Schnittstellen zum internen Schweizer Recht*, Bern, 2004, 461.

недоумице не сме да буде пасиван него је дужан да комуницира са купцем.¹³

Опште је прихваћен став да у погледу садржине обавештења пред купца не треба постављати престоге захтеве. У супротном, купац би због мањих недостатака у приговору трпео драконске последице јер би могао да изгуби правна средства из чл. 45 БК, док би одговорност продавца била значајно сужена.

3.2. Форма обавештења, адреса и ризик преноса

Основни принцип прихваћен у Бечкој конвенцији је *принцип неформалности*¹⁴. Из тог разлога ни обавештење купца о природи недостатака не подлеже посебним захтевима у погледу форме. Према томе, он може бити и неформалан, односно продавцу саопштен и усмено. Једини услов је да обавештење буде извршено на језику који продавац може да разуме. То може бити језик продавца или језик који су стране одредиле као језик уговора. Пошто купац мора да докаже да је благовремено и уредно обавестио продавца о недостатку у његовом је интересу да постоји и писмена потврда усмено изјављеног приговора.

У српској верзији чл. 43(1) БК предвиђа се да купац губи могућност да се позива на правни недостатак ако продавцу *не достави* обавештење. Из тога би се могао извести закључак да је потребно да обавештење буде у писаној форми. Нејасно је зашто се иста формулација (*.. if he does not give notice...*) као и у чл. 39(1) БК преводи на различит начин, при чему ни чл. 39(1) ни чл. 43(1) БК нису коректно преведени јер из наведеног енглеског текста не произлази да обавештење треба да буде у писаној форми.

Обавештење мора бити упућено правом адресату тј. продавцу или његовом овлашћеном заступнику.

Купац треба да обавести продавца о природи недостатака на начин који се сматра одговарајућим према датим околностима.¹⁵ У међународној трговини недостатак може да се саопшти путем е-маила, као и телефона, телеграма, телепринтера и телефакса. Сва ова средства су одговарајућа. Употреба обичне поште се сматра разумном само ако се продавац и купац налазе у суседним регионима.¹⁶ Када се обавештење шаље поштом и извесно је да ће оно до продавца путовати више дана, према једном мишљењу, обавештавање мора да се изврши и бржим средством комуникације нпр. е-

¹³ C. Brunner, 255; I. Schwenzer (ed.), 676.

¹⁴ Вид. чл. 11 БК.

¹⁵ Вид. чл. 27 БК.

¹⁶ Peter Schlechtriem, Ingeborg Schwenzer (eds.), *Commentary on the UN Convention of the International Sale of Goods (CISG)*, 2nd (English) edition, New York 2005, 465.

маилом или телефоном.¹⁷ У случају када је обавештење учињено на начин који се сматра одговарајућим у датим околностима, задоцњење или грешка у преносу обавештења или чињеница да оно није стигло продавцу не лишава купца права да се на то обавештење позива.¹⁸ Дакле, ако је писмено обавештење послато продавцу, он сноси ризик преноса.

4. Рок за обавештавање

Приговор купца мора бити благовремен. Код уговора о међународној продаји робе, купац је дужан да продавца обавести у *разумном року* пошто је сазнао или морао да сазна за постојање правног недостатка. Дакле, конвенција одређује почетак разумног рока, док је његово трајање, па самим тим и крај препуштено процени судова у сваком конкретном случају.

Код међународне продаје норме којима је регулисано време за обавештавање диспозитивне су, па у пракси стране често уговарају и другачији рок.

4.1. Почетак рока

Код уговора о међународној продаји робе рок за обавештавање почиње да тече када купац сазна или, алтернативно, када је морао да сазна за право или потраживање трећег лица.

Стварно *знање* купца о правном недостатку постоји када га треће лице обавести о свом праву или потраживању, односно када треће лице истакне свој захтев (нпр. захтева предају робе), као и када купац са сигурношћу на други начин сазна за право трећег. Притом за знање купца није од значаја да ли право или потраживање заиста и постоји.

С друге стране, купац је *морао да сазна* за правни недостатак када постоји довољно индиција на основу којих просечно пажљив купац треба да закључи да постоји право трећег лица.¹⁹ Формулација морао да сазна не значи да купац има обавезу прегледа као код стварних недостатака, него је важно да купац информације и индиције којима располаже не занемари (нпр. ако из рекламе сазна да је роба заштићена жигом или ако је добио информацију од другог купца који је купио исти производ²⁰). Међутим, купац није дужан да без конкретног повода истражује да ли постоји право трећег лица (нпр. да ли је уговор о лиценци који је продавац закључио са трећим лицем и даље на снази²¹).

¹⁷ Тако Karsten Schmidt (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, München, 2004, 530.

¹⁸ Вид. чл. 27 БК.

¹⁹ К. Schmidt (Hrsg.), 449; W. Krüger, H.P. Westermann (Hrsg.), 2416; Heinrich Honsell (Hrsg.), *Kommentar zum UN-Kaufrecht*, Berlin- Heidelberg, 2010, 461.

²⁰ С. Brunner, 255.

²¹ Вид. одлуку у предмету Austria 12 September 2006 Supreme Court (*CD media case*) доступно на <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060912a3.html>.

Рок за приговор, по правилу, почиње да тече најраније са моментом испоруке. У изузетним случајевима, када купац сазна или је морао да сазна за право трећег пре испоруке, рок почиње да тече раније.²²

4.2. Трајање рока

Обавештавање о правном недостатку у међународној трговини купац не мора да изврши одмах, него у *разумном року*. Доминантан став у теорији је да разуман рок, као и код обавештавања о испоруци несаобразне робе не треба да буде дужи од месец дана.²³

Трајање разумног рока је фактичко питање и зависи од околности појединачног случаја.²⁴ Пре обавештавања потребно је да купац стекне јасну представу о свом правном положају. Стога купац мора имати могућност да пре обавештавања евентуално изврши увид у одређени регистар. Такође купцу, према општем мишљењу, треба оставити довољно времена да ступи у контакт са трећим лицем, као и да потражи правни савет од адвоката.²⁵ Међутим, он не сме да одлаже приговор док са довољном јасноћом не сагледа захтев трећег лица.²⁶

У доктрини постоји мишљење да приликом одмеравања разумног рока треба разликовати да ли купац обавештава продавца о стварно постојећем праву или претензији трећег. Уколико се ради о приговору због стварно постојећег права разумни рок би требало да траје дуже. У том случају купац треба прецизно да утврди свој и правни положај трећег лица, па му треба одобрити и време потребно за добијање правног савета. Насупрот томе, ако купац продавца обавештава о претензији трећег лица рок треба да буде краћи, јер обавештење не треба да садржи правну процену тежње трећег лица.²⁷ Према нашем мишљењу, наведени став није прихватљив јер води значајном оптерећењу купца. Поред тога, није задатак купца да процењује правни положај трећег лица.

Рок се значајно скраћује само уколико је брзо обавештавање потребно у циљу спречавања наступања неповратне штете,²⁸ односно када продавац

²² Вид. више код W. Krüger, H.P. Westermann (Hrsg.), 2417; H. Honsell (Hrsg.), 462.

²³ О трајању разумног рока код обавештења о несаобразности испоручене робе видети више код Сандра Фишер Шобот, „Рок за обавештавање о несаобразности испоручене робе у међународном и домаћем праву“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду (Зборник радова ПФНС) 2/2010*, 271-274.

²⁴ Вид. тач. 12 одлуке у предмету Germany 11 January 2006 Supreme Court (*Automobile case*) доступно на <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060111g1.html> - суд је утврдио да се рок од два месеца у коме је купац обавестио продавца не може сматрати разумним.

²⁵ P. Schlechtriem, I. Schwenzer (eds.), 507; W. Krüger, H.P. Westermann (Hrsg.), 2417.

²⁶ W. Krüger, H.P. Westermann (Hrsg.), 2417; U. Magnus, 449.

²⁷ Вид. више код W. Krüger, H.P. Westermann (Hrsg.), 2417.

²⁸ *Ibid.*

може да изгуби своја права на роби. Ово се, пре свега, односи на случај када треће лице оствари или жели да оствари посед на роби (нпр. кад треће лице одузме робу позивајући се на своје право својине или заложно право на роби).

4.3. Крајњи рок за обавештавање

Бечка конвенција не предвиђа апсолутно временско ограничење за обавештење о правним недостацима.²⁹ Разлог лежи у томе што тврдње о праву трећег лица често уследе након дужег времена. Предвиђањем крајњег рока за обавештавање одговорност продавца би била толико ограничена да би изгубила практични значај.

5. Случајеви у којима необавештавање не шкоди

Купац губи право да се позива на правни недостатак уколико уредно и благовремено не обавести продавца о недостатку у разумном року пошто је за њега сазнао или морао да сазна.³⁰ Наведено је потврдила и судска пракса.³¹

Међутим, у два случаја купац, и поред тога што није уредно и благовремено обавестио продавца, може да се позива на правни недостатак. Први, ако је сам продавац знао за право или потраживање трећег лица и њихову природу.³² И други, ако купац има разумно оправдање што није обавестио продавца о недостатку.³³

5.1. Знање продавца за право или потраживање трећег лица

Уколико је продавац знао за право или потраживање трећег лица и његову природу не може да се позива на околност да га купац није обавестио о недостатку. Овакво решење је оправдано, јер у случају знања продавца обавештење о недостатку губи смисао и сврху.

Изостанак обавештења купцу не шкоди само у случају када је продавац *знао* за правни недостатак, односно само код позитивног знања о по-

²⁹ На Бечкој конференцији није прихваћен предлог да се и за правне недостатке уведе преклузивни рок од две године. Вид. више о томе код Р. Schlechtriem, I. Schwenzer (eds.), 509.

³⁰ Вид. чл. 43(1) БК.

³¹ Вид. одлуку у предмету Germany 5 December 2006 District Court Köln (*Plastic face-plates for mobile telephones case*) доступно на <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/061205g1.html>; Germany 11 January 2006 Supreme Court (*Automobile case*) доступно на <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060111g1.html>.

³² Вид. чл. 43(2) БК.

³³ Вид. чл. 44 БК.

стојању и природи права или потраживања трећег лица. Из формулације чл. 43(2) БК произлази да, за разлику од случаја када је испоручена несаобразна роба, незнање продавца из непажње није довољно.³⁴

Продавац мора да зна не само да постоји право или потраживање трећег, него и природу правног недостатка. Поставља се питање које чињенице он треба да зна да би се могао применити чл. 43(2) БК. Свакако то треба да буду подаци које би продавац сазнао из довољно конкретног обавештења купца, односно мора да зна које лице истиче захтев, као и садржај захтева. Међутим, није потребно и знање о мерама које је већ предузело треће лице. Разлог за овакав став лежи у паралели између знања продавца и садржаја обавештења. Наиме, ако је купац продавца обавестио о правном недостатку, пре него што је треће лице предузело одређене мере, онда по природи ствари он то не може навести у приговору. Насупрот томе, ако треће лице касније предузме одређене мере, купац није на основу чл. 43(1) БК дужан да о томе обавести продавца.³⁵ Купац би, према нашем мишљењу, на основу опште обавезе савесног поступања требало и о томе да обавести продавца. Пропуштање таквог обавештења, међутим, не би водило губитку свих права купца, него продавцу даје право да према чл. 77 БК захтева смањење захтева за накнаду штете.³⁶

Чл. 43(2) БК не одређује у ком тренутку треба да постоји знање продавца. Време закључења уговора је од значаја када на роби постоји право индустријске или друге интелектуалне својине.³⁷ Насупрот томе, код општих правних недостатака време закључења уговора не може бити релевантно јер ће се природа права или потраживања трећег лица само ретко знати у тој фази.³⁸ Приликом давања одговора на ово питање треба имати на уму да чл. 43(2) БК представља изузетак од чл. 43(1) БК. Због тога је у теорији доминантан став да продавац треба да зна за постојање и природу права трећег лица најкасније до истека разумног рока за обавештавање.³⁹ Према другом мишљењу, знање о правном недостатку из чл. 41 БК треба да постоји у време испоруке.⁴⁰ Сматрамо да продавац може стећи знање о правном недостатку у сваком тренутку од закључења уговора до истека

³⁴ О изузетку од дужности обавештавања код испоруке несаобразне робе у случају знања продавца за недостатак видети више код Сандра Фишер-Шобот, „Изузетци од дужности обавештавања о несаобразности робе у праву међународне продаје“, *Зборник радова ПФНС* 2/2012, 340-344.

³⁵ Вид. више код К. Schmidt (Hrsg.), 544.

³⁶ Вид. више код U. Magnus, 452.

³⁷ Вид. чл. 42 БК.

³⁸ P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), 510.

³⁹ Тако W. Krüger, H.P. Westermann (Hrsg.), 2418; P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), 510; U. Magnus, 452; K. Schmidt (Hrsg.), 544; I. Schwenzer (ed.), 679.

⁴⁰ Fritz Enderlein, Dietrich Maskow, *International Sales Law*, Oceana Publications, 1992, 172.

разумног рока за обавештавање. То значи да треба прихватити прво становиште, јер је основни циљ обавештења да продавац може да се одбрани од захтева трећег лица, па је за знање продавца меродавно време када би обавештење стигло до њега.

И на крају, касније стечено знање продавцу не одузима право да се позива на околност да купац није извршио дужност обавештавања.

5.2. Разумно ојравдање за неизвршење дужности обавештавања

Код међународне продаје робе, у још једном случају купац може да захтева накнаду штете и поред тога што није обавестио продавца о правном недостатку. Према чл. 44 БК без обзира на одредбе чл. 43(1) БК купац може да снизи цену у складу са чланом 50 БК или да захтева накнаду штете, изузев за изгубљену добит, ако има разумно оправдање што продавца није обавестио о правном недостатку.⁴¹

У српској верзији чл. 44 БК предвиђено је да купац може да се користи наведеним правима ако има разумно оправдање што *није њослао* тражено обавештење. Као чл. 39(1) БК и чл. 43(1) БК, чл. 44 БК садржи погрешан превод енглеског текста, који би могао да води закључку да је примена овог изузетка могућа само у случају слања писменог обавештења продавцу. Тако нешто никако не произлази из енглеског текста БК (*If he has a reasonable excuse for his failure to give the required notice.....*). Према томе, и у овом случају прихваћен је принцип неформалности.

Према чл. 44 БК купац, под условом постојања разумног оправдања, задржава одређена правна средства због правних недостатака чак и када продавца није обавестио о њиховом постојању. Наиме, купац може да се користи тзв. новчаним правним средствима, односно може да снизи цену или да захтева накнаду штете, осим изгубљене добити.

Сама чињеница да купац није приговорио правним недостацима робе није довољна за примену чл. 44 БК. Потребно је и да купац има *разумно ојравдање* за необавештавање. Будући да на дипломатској конференцији нису дати примери шта би се могло сматрати разумним оправдањем, одговор на то питање дале су теорија и судска пракса.

Постојање разумног оправдања је фактичко питање, које треба да се решава према околностима конкретног случаја. Притом је важно да судови разумно оправдање тумаче аутономно и да његово постојање не процењују према принципима и институтима који постоје у националним правима. Надаље, приликом процене да ли купац има разумно оправдање треба уважити принцип правичности. Наиме, иако није испунио своју дужност да

⁴¹ О настанку чл. 44 БК, разлoзима уношења у конвенцију и његовој компромисној природи видети више код С. Фишер Шобот (2012), 346 и фн. 26.

продавца обавести о недостацима и иако се није понашао у складу са правилима, у околностима конкретног случаја правичност може налагати одређен степен разумевања и блажности према купцу.⁴² Основи за постојање разумног оправдања могу поред објективних да буду и субјективне околности,⁴³ а нарочито је потребно да се узму у обзир следеће околности: тежина повреде дужности обавештавања, труд који је купац уложио у обавештавање, последице потпуног губитка правних средстава за купца, штету коју је претрпео продавац и врсту робе и недостатака.

Судска пракса је позивање купца на чл. 44 БК код необавештавања о несаобразности по правилу одбацивала,⁴⁴ иако се стране у споровима често позивају на чл. 44 БК. Такође, у судској пракси је заузет став да чл. 44 БК као норму која предвиђа изузетак од правила треба тумачити уско и у складу са строжијим правилима.⁴⁵ Према ставовима судова не постоји разумно оправдање када купац тврди да у року за приговор није могао да добије продавца телефоном.⁴⁶ У једном предмету купац се позвао на чл. 44 БК истичући да обавештење о недостатку није било благовремено јер су постојале „компликоване околности са упућивањем на три различита правна система“, као и „језичке тешкоће“. Суд није прихватио ове разлоге као довољно вредне за примену чл. 44 БК.⁴⁷

6. Закључак

Продавац је дужан да испоручи робу слободну од права или претензија трећих лица. У супротном купцу на располагању стоје одређена правна средства која служе за заштиту његових интереса. Међутим, да би могао да оствари права која има на основу испоруке робе са правним недостацима купац треба да обавести продавца о недостатку.

Обавештење о правном недостатку производи правно дејство ако испуњава услове у погледу садржине, форме и адресата којима је упућено.

⁴² Germany 11 January 2006 Supreme Court (*Automobile case*), пара. 15 доступно на <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060111g1.html>.

⁴³ О постојању разумног оправдања за необавештавање о несаобразности вид. више С. Фишер Шобот (2012), 349-350.

⁴⁴ Ова тврдња се нарочито односи на немачке судове, јер су они најчешће одбацивали позивање купца на чл. 44 БК. Видети позивање на судску праксу код С. Brunner, 258 и фн. 1045.

⁴⁵ Germany 11 January 2006 Supreme Court (*Automobile case*), пара. 15 доступно на <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060111g1.html>; CISG-online 380, Austria, *Oberster Gerichtshof*, 15 October 1998, 7.

⁴⁶ С. Фишер Шобот (2012), 350.

⁴⁷ Вид. одлуку у предмету Germany 11 January 2006 Supreme Court (*Automobile case*), пара. 16 доступно на <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060111g1.html>.

Обавештавање продавца о правним недостацима мора бити благовремено, односно мора бити извршено у разумном року пошто је купац сазнао или, алтернативно, морао да сазна за право или потраживање трећег лица.

Повреда дужности из чл. 43(1) БК повлачи за купца строге последице јер губи правна средства због испоруке робе оптерећене правним недостацима. Пошто испорука робе са правним недостацима представља повреду уговора од стране продавца, конвенција у изузетним случајевима, предвиђа ублажавање строгих последица повреде дужности обавештавања. Наиме, купац може да се позива на правне недостатке чак и ако није обавестио продавца о недостацима у два случаја. Први, када је продавац знао за право или потраживање трећег лица и њихову правну природу. И други, купац може да се користи одређеним правним средствима када има разумно оправдање што продавца није обавестио о правним недостацима.

*Sandra S. Fišer-Šobot, Ph.D., Assistant Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad*

Duty to Notify the Seller of Defects in Title in Contracts for the International Sale of Goods

Abstract: *The seller must deliver the goods which are free from any right or claim of a third party. If the seller fails to do so he will be liable for the breach of the contract. However, the buyer loses the right to rely on the provisions regulating seller's liability for defects in title if he does not give notice to the seller specifying the nature of the right or claim of the third party.*

In order to have legal effect, the notice must fulfill conditions regarding content, form and addressee. The buyer must notify the seller in a timely manner i.e. within a reasonable time after he has become aware or, alternatively, ought to have become aware of the right or claim.

Breach of the duty to notify the seller of the defects in title is followed by severe consequences for the buyer because he loses the right to rely on the defects. However, in international sales law the buyer can exercise rights arising out of defects in title even when he fails to notify the seller in two specific cases. First, the buyer retains his rights arising out of a breach of Art. 41 and 42 if the seller knew of the right or claim of the third party and the nature of it. And second, pursuant to Art. 44 of the CISG, the buyer may reduce the price in accordance with Art. 50 or claim damages, except for loss of profit, if he has reasonable excuse for his failure to give the required notice.

Key words: *sales contract, defect in title, duty to notify, notice of defect in title.*

Датум пријема рада: 08.09.2015.